

U SJEĆANJE
AKADEMIK HAZU,
PROF. DR. SC. MIRKO TOMASOVIĆ
(SPLIT, 1938. – ZAGREB, 2017.)

Kada o svome učitelju, mentoru i prijatelju piše mlađi kolega i učenik, teško je biti objektivnim i neovisnim bilježiteljem nekog ili nekih događaja iz životnih susreta i zajedničkih znanstvenih iskustava. Posebno se ova moja "slobodna" procjena odnosi na nekrolog koji pišem povodom nemile i neočekivane nedavne smrti akademika Mirka Tomasovića.

Premинуo je veliki hrvatski filolog, intelektualac staroga kova, romanist, esejist, povjesničar književnosti, komparatist, a pogotovo vrsni, u ovome trenu teško dostizni prevoditelj europske, i to od one latinske, francuske, talijanske, pa do iberoromanske (katalonske, portugalske i kastiljanske), književnosti.

Onako, kako je čitavoga svog života živio, tako je u nedjelju, 7. svibnja 2017., preminuo. Tiho. Na vlastiti zahtjev isto je tako tiho i gotovo tajno u utorak, 9. svibnja 2017. u krugu najbliže obitelji na zagrebačkom *Mirogoju* po posljednji put ispraćen.

Velika mi je čast što je profesor Tomasović za urednika svoje, nažalost posljednje, knjige, koju je gotovo simbolički nazvao *Pabirci*, odabrao upravo mene. U rukopisu, koji su pohvalno recenzirali akademik Tonko Maroević, njegov kolega, prijatelj i, kako ga je on znao zvati, susobnik iz doba studentskoga života, te prof. dr. sc. Josip Lisac, član suradnik HAZU, Tomasović je sakupio brojne prinose: *filološke rasprave, kritičke osvrte, prikaze pa i društveno-polemičke članke i komentare* razasute po gotovo svim hrvatskim i inim književno-kulturnim časopisima i dnevnim novinama sve tamo od šezdesetih godina XX. stoljeća do današnjih dana. Objavljivao je on u Zagrebu, Splitu, Omišu, Šibeniku, Dubrovniku..., a velika mu je želja bila makar jednu knjigu objaviti u Gradu Petra Zoranića, Jurja Barakovića, Petra Preradovića ... To su njegove riječi, meni osobno upućene, svega nekoliko mjeseci prije smrti, a ja sam nastojao napraviti sve što je bilo u mojoj moći da se ta njegova, sada je to sasvim jasno, posljednja želja na polju znanosti i publicistike, i ispuni.

Zadnjih tjedana vodili smo česte razgovore (i pismene i one telefonske) o pripremama za tiskanje knjige. Profesor je bio nestrpljiv pa se pomalo i "ljutio" na mene i Sveučilište u Zadru vjerujući, onako romantičarski, da se dobri tekstovi trebaju u što kraćem vremenu objaviti. A svi su ti njegovi tekstovi, malo je reći, definitivno vrsni. Naš posljednji razgovor, njegov telefonski poziv svega dva dana prije smrti, za razliku od dotadašnjih, bio je vrlo pomirljiv i nimalo polemičan. Sve smo se nekako, obostrano dobrohotno i u miru, dogovorili. Pomislio sam tada da je prihvatio činjenicu da su se vremena, u odnosu na ona protekla, ona iz njegovih mlađih i najproduktivnijih dana i godina, promijenila i da danas veliki sustavi poput jednog sveučilišta i njegove izdavačke djelatnosti, ponekad "tromo" reagiraju i da s objavljivanjem knjiga treba biti, bez obzira na kvalitetu rukopisa i ugled autora, strpljiv. Taj je naš posljednji razgovor, za razliku od svih prethodnih, bio radikalno

kraći, nedostajale su uobičajene primjedbe i obavezne kritike obično upućivane nekom od zajedničkih prijatelja i kolega, a osobito one koje je redovito upućivao društveno-kulturnoj klimi koju je u datom trenutku diktirala aktualna politička i kulturno-društvena elita.

O njegovom će znanstvenom, pedagoškom i inom kulturološkom doprinosu ovih dana zasigurno mnogi pisati i govoriti. Pisalo se i govorilo i do sada i, bez obzira na urođenu mu samozatajnost, ni uža stručna, pa ni ona šira, tzv. popularna publika, nije ga ni u jednom trenutku zaboravljala ili pak zanemarivala. Na svaki spomen njegova imena znalo se točno o kome se i o čemu radi i govori. Spomenimo ovom prigodom više nego opsežnu i temeljitu bibliografiju koju je za *Zbornik radova objavljenog povodom 70. godišnjice rođenja* naslovljenog *Poslanje filologa* (Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet, Odsjek za komparativnu književnost, 2008.) priredila kolegica Nedjeljka Paro. Brojni radovi koji u tom zborniku o njegovom djelu zbere iz pera su najeminentnijih domaćih, ali i inozemnih stručnjaka. Navedimo tek neka: Nikola Batušić, Tonko Maroević, Andrea Meyer-Fraatz, Pavao Pavličić, Boris Senker, Milivoj Solar, Krešimir Nemec, Zvonimir Mrkonjić, Fedora Ferluga-Petronio, Francisco Javier Juez Gálvez, Sante Graciotti i mnogi drugi. Ne bih želio da se pomisli kako ovim "popisom" bilo koga s nekom namjerom propuštam navesti. Temeljit bi navod, za ovakav tekst, ipak bio predug. U tom ekskluzivno i bogato opremljenom *Zborniku* sva su autorska imena vrijedna svekolike pažnje i poštovanja, a ima ih, pored navedenih, još mnogo. Naravno, i nakon te obljetnice Mirko je nastavio pisati, objavljivati i tako dopunjavati već impozantan znanstveni, stručni i prevodilački autorski opus. Dovoljno je spomenuti (uz prepjev *Luzitanaca* 2011.) jedno od kapitalnih mu djela *Oslobođeni Jeruzalem* (2009.), prijevod/prepjev slavnoga epa još slavnijeg Torquata Tassa, u toj knjizi popraćen, ne samo za bolje razumijevanje prepjeva već i izvornoga teksta velikog talijanskog kasnorenesansnog manirista, brojnim bilješkama i komentarima. Pored mnogih drugih nagrada i priznanja (i u domovini i u inozemstvu) upravo povodom objavljivanja hrvatskog prijevoda kolosalnog *Gerusalemme liberata* dodijeljeno mu je 2013. ponajveće priznanje koje dodjeljuje Predsjednik Republike Italije. Nakon toga ogromnog napora, nakon što su prepjevi ugledali svjetlo dana, profesor mi je prigodom jednog susreta u njegovu domu u Zagrebu, pretpostavljam umoran, godinama i bolešću iscrpljen, rekao da bi sada bilo dosta pisanja. Činilo se da se umorio i da se nekako predao godinama i cjeloživotnom trudu. Nastojao sam, što pristojnije, oprezno i što blaže, reći mu da u to baš i ne vjerujem, što se pokazalo ispravnom pretpostavkom. Čak je šest njegovih knjiga, nakon *Oslobođenog Jeruzalema* i *Luzitanaca*, tiskano i objavljeno. Spomenimo samo kroatističke prinose: *Neznane i neznani* (Konzor, Zagreb, 2011.), *Raspre i rasprave* (Matica hrvatska, Zagreb, 2012.), zbirku ogleđa, rasprava i članaka *Miscellanea*, objavljenu u Zagrebu (izd. Ex Libris, iz 2013.), izabrane rasprave o hrvatskoj književnosti *Domaća tradicija i europski obzor* (Književni krug, Split, 2009.) ili meni omiljenu studiju: "qual è colui che di Croazia..." (Društvo hrvatskih književnika, Zagreb, 2010.). Tu su i polemički članci koje je profesor objavljivao u domaćem i inozemnom periodičkom tisku i koji su redovito, "bez dlake na jeziku", progovarali o aktualnim problemima hrvatske društveno-kulturne, književne i književne kulturno/kritičke scene. Prisjetimo se samo članka nedavno objavljenog u Matičinu *Vijencu*, u kojem se "nemilosrdno obrušio" na grad Split i izdavačku kuću Književni krug, na politiku te kuće i

samoga Grada, koja je dovela do "potonuća" časopisa *Mogućnosti*, publikacije koja je desetljećima predstavljala kulturnu pozornicu Hrvatske, Dalmacije i našeg najvećeg dalmatinskoga grada.

Posljednju mi je knjižicu tiskanu u veljači ove godine, naslovljenu *Hrvati u Empireju*, (Naklada Bošković, Split, 2017.), poslao prije svega mjesec dana, a kao što već rekosmo, još će jedna, mada posthumno, biti uskoro objavljena u izdanju Sveučilišta u Zadru. Ipak, pored svih znanstveno-publicističkih aktivnosti, ovdje izdvojenih tek sažeto i pregledno, Mirka Tomasovića će generacije koje dolaze pamtit i prvenstveno kao prvog među hrvatskim marulolozima ili, bolje rečeno, filologa koji je na znanstveno utemeljenoj razini, i u domovini ali i izvan nje, znao promovirati sveukupno i za jedan mali narod prevažno djelo, kako se to voli reći, *oca hrvatske književnosti*. Osim na europskim sveučilištima, predstavljao je on velikog renesansnog Splićanina i u SAD-u (Washington) i u Kanadi (Toronto).

No vratimo se na sam početak i pokušajmo ukratko i objektivno rekapitulirati životni i profesionalni put ovog dalmatinskog, zagrebačkog i hrvatskog intelektualca. Akademik Mirko Tomasović rođen je 6. studenoga 1938. u Splitu. Pučku školu završio je u Kućićima, malom mjestu pored Omiša, klasičnu gimnaziju u Splitu, a komparativnu književnost i francuski jezik i književnost diplomirao je 1963. na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Nakon završenog studija radio je kao nastavnik u Gimnaziji "Dinko Šimunović" u Sinju te, potom, u Splitu, kao tvornički novinar i urednik u Nakladnom zavodu "Marko Marulić". Od 1971. do odlaska u mirovinu 1999. bio je zaposlen kao nastavnik na Odsjeku za komparativnu književnost Filozofskog fakulteta u Zagrebu. U zvanje redovitog profesora izabran je 1986., a od 1994. do odlaska u mirovinu bio je na matičnom odsjeku predstojnik Katedre za komparativnu povijest hrvatske književnosti. Usavršavao se u više navrata na studijskim boravcima u inozemstvu (Grenoble, 1967., Udine, 1994. itd.), a tijekom akademske karijere predavao je kao gostujući profesor na brojnim uglednim europskim sveučilištima (među ostalima na Sorbonni, Gregoriani, La Sapienzi, Ambrosiani). Za redovitog člana *Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti* u Razredu za književnost izabran je 2000.

Uz znanstveni i prevodilački rad Mirko Tomasović se kao mlad čovjek okušao i kao pjesnik. Rado spominjem da je svoje prve sastave "ljuvenog nadahnuća" objavio upravo u Zadru, u ondanjoj *Zadarskoj reviji*, danas *Zadarskoj smotri*, koju izdaje Ogranak zadarske Matice hrvatske. Samokritičan, kakav je i inače bio, ubrzo se tim "poslom" prestao baviti i svu je svoju pozornost usmjerio prema onim piscima, kako je sam znao govoriti, "koji to zaslužuju".

Pored svih spomenutih aktivnosti uređivao je i biblioteku *Stoljeća hrvatske književnosti*, časopise *Vidik* i *Croatica* te edicije *Sabrana djela Marka Marulića* i *Colloquia Maruliana*. Osim što je pokrenuo i organizirao niz književnoznanstvenih skupova (domaćih i međunarodnih), usredotočenih ili na kroatističke ili pak na šire komparatističke teme (odnosi hrvatske i romanskih književnosti), na kojima je svojim priopćenjima i sâm sudjelovao, Tomasović je priredio brojne antologije i izdanja hrvatskih i svjetskih (kako već rekosmo osobito romanskih) književnika od srednjega vijeka pa sve do modernizma.

O njegovu pedagoško-didaktičkom radu jedva da i treba nešto reći. Poznajem mnoge, danas moje kolege, a nekoć njegove studente, koji u ovim trenucima, poput mene, s neskrivenom tugom govore o odlasku svoga profesora. Jasno mi je da kao i ja osjećaju neku vrstu žalosti što (makar je objektivno potpuno irelevantno) nisu o tom usudu saznali na vrijeme i što nisu mogli, na ovaj ili onaj najmanji mogući način, sudjelovati u vlastitoj tuzi i boli najbliže mu obitelji.

Čak i ovaj površan pregled jasno pokazuje da je opus Mirka Tomasovića preobilan i za dva ljudska života. Vrijeme koje dolazi pokazat će, siguran sam, koliko je nenadoknativa praznina koju je svojim odlaskom ostavio kao znanstvenik, ali i kao kolega i prijatelj.

Valter Tomas